

H U M L E F U N D E R I N G A R

av Urban Wahlstedt

Alla känner till de små flitiga pälsdjuren, som med sin närvaro berikar den blommande växtlighetens skönhet. Deras storlek är ganska bekväm för blotta ögats seende. Humlorna hör till de omtyckta insekterna, trots att de "bränns". Nej de sticks ju med gadd, precis som de avskydda getingarna. Som barn stängde vi ofta in dem i händerna och fick sällan stick. Det var väl lättfångade hanar, (saknar gadd) eller honor på gott humör.

Här i landet har vi 30 bobyggande och 9 snyltande arter. En del kan vara lite svåra att skilja på. Men i regel så ska man kunna på flera meters avstånd kunna gissa rätt på vilken art det troligast är. Man ser då dels på färgteckningen och dels på blomman den besöker, och hur hon (eller han) behandlar den. Djupstrutiga blommor drar långtungade arter, såsom tex TRÄDGÅRDSHUMLA Bombus hortorum, under det att mera korttungade arter såsom JORDHUMLAN Bombus terrestris tyr sig till flatare blommor. Eller så "lurar" hon djupstrutiga blommor genom att tulla via humlegnagda genvägshål i blomkalkens bas. Det finns fler klassiska exempel på inplantering av fel slags humlor i fjärran länder, med misslyckad befruktning av inplanterad klöver som resultat.

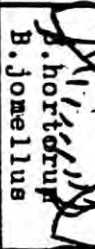

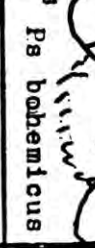
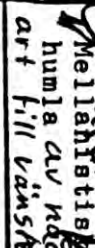

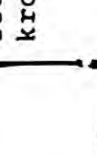

Ännu finns ingen riktigt idealisk bestämmingslitteratur i ämnet. Astrid Løken har skapat gedigna arbeten, ett om bobyggande humlor och ett om snylthumlor. Grundliga bestämningstabeller över alla skandinaviska arterna. Med dessa böcker måste man redan från första stund hålla objektet under lupp och undersöka porer, borst och proportioner. Sålunda ett mastigt arbete för nybörjaren innan gruppen greppas. Utomlands finns väl en hel del förståss. Själv har jag ett par engelska böcker med såväl färgbilder som välillustrerade bestämningstabeller. Men tyvärr saknas här flera skandinaviska arter. Inte minst våra spännande högnordiska sådana. Men när jag samkörde samtliga nämnda böcker lyftes jag plötsligt blixtnabbt in i ämnet. Rekommenderas. Förresten, för några år sedan gjorde Fältbiologerna under rubriken "insektsknuff" en trevlig humlenyckel. Författarna mm är Nils Cronberg, Lars-Ove Wikars samt Björn Cederberg.

forts.

För att få lite ordning på våra vanligaste arter, har jag ordnat in dem i ett schema . Det gäller dock endast honor. (Hanarna dyker upp i slutet av juni.) En del liknar ovanligare arter.

Bombus jonellus har kort tunga. De gotländska ÅKERHUMLORNA är praktiskt taget enfärgade. JORDHUMLAN Bombus terrestris har brunare gult än B.lucorum .

Vitt svart gulaktigt gul-eller rödbrunt

Mellankropp med gulaktig krage.	Brungul eller rödbrun längst bak.	Vit längst bak.	Mellankropp med gulaktig krage.	
	Mellankropp med gulaktig krage.	Svart mellankropp.		Brungul eller rödbrun mellankropp.
Mellankropp med gulaktig krage.	 B. hortorum B. jonellus	 Bla TRÄDGÅRDSHUMLA JORDHUMLA m fl	Mellankropp med gulaktig krage.	
	 B. terrestris B. lucorum	 SNYLTUMLA Ps bohemicus	Svart mellankropp.	Brungul eller rödbrun mellankropp.
Mellankropp med gulaktig krage.	 B. pratorum ÅNGSHUMLA	 Mellankropp med gulaktig krage humla av någon art till vänster	Svart mellankropp.	Brungul eller rödbrun mellankropp.
Mellankropp med gulaktig krage.	 B. lapidarius STENHUMLA m fl	 B. hypnorum HUSHUMLA	Svart mellankropp.	Brungul eller rödbrun mellankropp.
Mellankropp med gulaktig krage.	 B. pascuorum ÅKERHUMLA	 B. hypnorum HUSHUMLA	Svart mellankropp.	Brungul eller rödbrun mellankropp.
Mellankropp med gulaktig krage.	 B. pascuorum ÅKERHUMLA	 B. hypnorum HUSHUMLA	Svart mellankropp.	Brungul eller rödbrun mellankropp.

Brungul eller rödbrun längst bak.

Vit längst bak.

Schemats humlor är mycket vanliga i Stockholm där jag bor. Undantagna från detta är B hortorum, B jonellus samt snylthumlor. De vanliga arterna är förstås anpassbara.

I Gnestatrakten ser jag att B.ruderarius , Bsylvvarum, B jonellus och B humilis är mer eller mindre vanliga. Och väntar man vid stormhatt eller fingerborgsblommor så dyker snart någon B hortorum upp. Och snylthumlan Psithyrus bohemicus är ymnigt förekommande. Eftersom dessa humlor är ovanliga eller saknas i Stockholm så är dom antagligen lite känsligare. Dom får vi hålla ögonen på. Vet man bara hur de ser ut så behöver man inte anstränga sig så mycket.

B ruderarius liknar en liten, baktill urblekt stänhumla Blapidarius. B sylvvarum är normalt grå, men kan ibland vara melanistiskt som B ruderarius. B humilis är enfärgat gul-eller rödbrun som en gotländsk åkerhumla B pascourum. (Mosshumlan B muscorum är även snarlik).

En ganska svart humla med ljust gråaktig bakända är B.subterraneus med sydlig utbredning. På Gotland hittar jag den på diverse igenvuxna platser. Bara en åt gången. Men i somras hittade jag flera stycken på en åkerväg mellan tvenne rapsfält bemängda med riddarsporre och blåklint. Själva koncentrerade de sig på vägens talrika klöver. Nämda art ska finnas upp till Mälar dalen. Den verkar också känslig.

Att försöka klura ut de olika arternas speciella nischer är spännande och svårt. I Opusc. ent. suppl. 1960 skrev Torsten B Hasselrot om domesticering och biologi hos humlor. Bland de många tabellerna däri frapperas jag av hur B soroensis domineras av lindens blommor som näringskälla mer än någon annan humleart. B soroensis liknar B terrestris men med avbrutet gult bakkroppsband.

På Stora Karlsö saknas som regel humlor. Samma gäller sälg och andra Salix-arter, vilka humlorna ju är beroende av vid säsongstarten. Och jag roar mig med spekulationen att den på St Karlsö inplanterade VEJKSELN Prunus mahaleb, som i mäktiga massor täcker ön har konkurrerat ut tidigare SÄLG och därigenom utplånat humlorna. (Nästan)

forts.

